

Motion till riksdagen 2013/14:N226

av **Kent Persson m.fl. (V)**

Gruvnäringen

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att fastighetsägare och innehavare av särskild rätt som berörs av ansökan om undersökningstillstånd alltid ska ha rätt att yttra sig över ansökan.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Bergsstaten inte ska kunna bevilja undersökningstillstånd i områden som är klassade som naturreservat, Natura 2000-områden eller världsarvsområden.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Bergsstaten inte utan synnerliga skäl ska kunna bevilja undersökningstillstånd i kärnområden för renskötsel.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att länsstyrelsen vid provborringar alltid ska ställa krav på miljökonsekvensbeskrivning (MKB) med stöd av miljöbalken.¹
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att kraven bör skärpas för tillstånd till bearbetningskoncessioner.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en utredning i syfte att säkerställa en långsiktigt hållbar efterarbetning av gruvor.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett samverkansprogram för gruv- och mineralindustrin.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sveriges geologiska undersöknings (SGU) mineralinformationskontor bör byggas ut till ett samlat center för statens hantering av gruvindustriella frågor.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör få i uppdrag att utreda hur en reformerad och höjd mineralavgift kan utformas.

Fel! Okänt namn på

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att berörda länsstyrelser bör få ett förstärkt uppdrag att verka för en allsidig utveckling av samhällena så att de attraherar både kvinnor och män.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en parlamentarisk utredning i syfte att ändra kriterierna för AP-fondernas placeringar så att samhällsekonomiska, etiska och miljömässiga hänsynstaganden betonas.²
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stärka SGU:s resurser för att snabba upp tillståndsprocesser.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en centralisering av handläggningen av gruvärenden till en förstärkt mark- och miljödomstol.³
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att uranbrytning bör förbjudas i Sverige.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stödja miljövänlig utveckling av gruv- och mineralnäring i utvecklingsländer och i Barentsregionen.⁴

¹ Yrkande 4 hänvisat till MJU.

² Yrkande 11 hänvisat till FiU.

³ Yrkande 13 hänvisat till JuU.

⁴ Yrkande 15 hänvisat till UU.

Motivering

Gruvindustrin är en strategiskt viktig näring för Sverige. Efterfrågan på svenska mineraler och metaller från tillväxtländer innebär att den svenska gruvnäringen är på väg att återta en betydelsefull roll för hela den svenska ekonomin. En modernisering av det svenska samhället, där vi möter de miljö- och klimatutmaningar vi står inför, måste innebära att även gruvnäringen utvecklas i samklang med övriga delar av samhället.

Genom nya gruvetableringar skapas framtidstro i regioner som tidigare drabbats av hög arbetslöshet och utflyttning. Samtidigt har gruvbrytning stor påverkan på miljö och omgivning. Mot nya exploateringar står många gånger andra intressen som måste tas på allvar. Detta ställer stora krav på att gruvnäringen tar tillvara och värnar gemensamma miljöutrymmen, ligger i framkant när det gäller att använda miljövänlig teknik och tar ansvar för det lokala och regionala samhället. Detta innebär också att stora krav måste ställas på tillståndsgivande myndigheter.

Den svenska minerallagen är exceptionellt förmånlig för gruv- och prospekteringsbolag, men alltför lite hänsyn tas till dem som påverkas av verksamheten. Både de människor och den miljö som påverkas av gruvindustrin måste ges en större vikt i processen. Fastighetsägare och innehavare av särskild rätt som berörs av ansökan om undersökningstillstånd, t.ex. berörd sameby, ska alltid ges rätt att yttra sig över ansökan. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vänsterpartiet menar att regeringens nyligen antagna mineralstrategi är otillräcklig för att skapa en hållbar mineralbrytning. En ökad gruvbrytning får inte heller minska våra ansträngningar för ett mer resurssnålt samhälle där Sverige tar ett ökat miljö- och klimatansvar. Därför är det av avgörande betydelse att de som berörs får stärkta möjligheter att påverka och att skydd av unika natur-, turist- eller renbetesområden tidigt värnas i en exploateringsprocess, från undersökningstillstånd till brytning. Även för gruv- och prospekteringsbolagen finns det ekonomiska fördelar med att så tidigt som möjligt i processen få eventuella besked om att brytning inte kommer att godkännas. Bergsstaten ska inte kunna bevilja undersökningstillstånd i områden som är klassade som naturreservat, Natura 2000-områden eller världsarvsområde. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Bergsstaten ska inte heller, utan synnerliga skäl, kunna bevilja undersökningstillstånd i kärn- och kärnbränsleområden för renskötsel. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vid provborringar ska länsstyrelsen alltid ställa krav på miljökonsekvensbeskrivning (MKB) med stöd av miljöbalken. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Ett allt större ifrågasättande av gruv- och prospekteringsbolagens planer på ökad gruvbrytning i Sverige finns från lokalbefolkning och miljöengagerade. Vänsterpartiet menar att den i många fall är berättigad. Det finns oroande utsläpp från svenska gruvor inte minst i Västerbottens län. Även de nedlagda gruvorna följer samma exempel. Ofta handlar det om miljöfarliga ämnen som

Fel! Okänt namn på

arsenik, bly, kadmium, koppar och zink. Effekterna kan bli betydande för växter och djur och omgivande miljöer. Ekonomisk vinning kan inte gå före värmandet av våra ekosystem. För att undvika situationer där ett bolag inte har råd att betala för miljökostnaderna, bör kraven skärpas för tillstånd till bearbetningskoncessioner. Bearbetningskoncession ska endast kunna ges om ekonomisk lönsamhet är möjligt att uppnå för fyndigheten då hela miljökostnaderna inklusive kostnader för efterbehandling beaktats. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

För att säkerställa en långsiktig hållbar efterarbetning av gruvor bör en utredning tillsättas som ser över nuvarande lagstiftning och regelverk. Utredningen bör föreslå åtgärder som stärker bedömningen av ekonomisk ansvarigt bolags status och garanterar nödvändiga ekonomiska medel för fondering till efterhandling av gruvor. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

För att ta till vara de möjligheter och utmaningar som följer av branschens expansion behövs mer av samverkan mellan berörda parter. Vänsterpartiet föreslår att ett samverkansprogram utformas i samarbete mellan näringsliv, fack, akademi och stat. Programmet måste uppmärksamma förhållandet mellan gruv- och mineralindustrins expansion och andra riksintressen som miljömål och ny kunskap om näringsens miljö- och omgivningspåverkan, inte minst i områden där rennäringen är viktig. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Malmletning bör även ske utanför enskilda gruvföretags omedelbara intressen eftersom vissa fyndigheter kan bli intressanta på mycket lång sikt. I dag finns många olika statliga insatser kring gruv- och mineralnäringen. En kraftsamling bör komma till stånd. Sveriges geologiska undersökning (SGU) mineralinformationskontor bör byggas ut till ett samlat center för statens hantering av gruvindustriella frågor. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Sverige är ett mycket attraktivt land för mineralprospektörer. I Sverige är dock ersättning till staten och fastighetsägare mycket liten i internationell jämförelse vid eventuell gruvdrift. Den uppgår till endast 2 promille av det beräknade värdet av de mineral som omfattas av koncessionen (dvs. av staten tilldelad rätt att bedriva verksamhet) och som har brutits. Sveriges gruvnäring har enligt statistik från Världsbanken lägst beskattning av samtliga gruvländer i världen. Den effektiva skattesatsen uppgår enligt statistiken till endast 28,6 procent. Då är ändå inte sänkning av bolagsskatten under 2013 inräknad. I ytterst få länder understiger skattesatsen 40 procent.¹

Vänsterpartiet föreslår att mineralersättningen höjs från dagens 2 promille till 10 procent. Baserat på 2012 års avgiftsunderlag (värdet av koncessionsmaterial) skulle en sådan avgift inbringa 257 miljoner kronor. Vårt förslag innebär att vi ändrar fördelningen på mineralersättningen så att 5 procent går till tillbaka till fastighetsägarna och 95 procent till staten. Det skulle innebära att berörda fastighetsägare får 12,9 miljoner kronor och staten 244,1 miljoner

¹ Världsbanken (2011).

Fel! Okänt namn på

kronor. Inkomsterna från den höjda mineralavgiften ska enligt vårt förslag dels finansiera en gruvfond för olika typer av investeringar i gruvregionerna, dels finansiera de förslag om utökade arbetsuppgifter för Sveriges geologiska undersökning (SGU), som är expertmyndighet för frågor om berg, jord och grundvatten, som presenteras i denna motion. Gruvfonden ska administreras av SGU. Vad som ovan anförs om mineralersättningen och en gruvfond bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Den framtida kompetensförsörjningen måste säkerställas om gruvnäringen och de lokala samhällena ska kunna utvecklas, i synnerhet som gruvindustrin verkar i områden med litet befolkningsunderlag. Jämställdhet mellan män och kvinnor är viktigt i alla delar av samhället. Företag och regioner måste kunna attrahera både män och kvinnor för att kunna vara livskraftiga. Vänsterpartiet vill se ett integrerat jämställdhetsarbete i allt utvecklingsarbete kring gruv- och mineralindustrin. Berörda länsstyrelser bör ges ett förstärkt uppdrag att verka för en allsidig utveckling av samhällena så att de attraherar både kvinnor och män. Detta bör riksdagen som sin mening ge riksdagen till känna.

Kommunerna måste ges förutsättningar att möta den ökade efterfrågan på bostäder, skolor, barnomsorg och annan offentlig service som följer av att näringen expanderar på flera håll i landet. Detta är särskilt betydelsefullt för att gruv- och mineralindustrin ska kunna säkerställa tillgången till personal i allmänhet och sådan med särskild kompetens i synnerhet. Genom aktiv ägarstyrning och nya mål för AP-fonderna skulle bostadsproduktionen kunna öka på orter där behov finns.

Betydelsen av en väl fungerande infrastruktur, i huvudsak järnväg, är av stor vikt för att hantera de ansevärdiga godsmängder som gruv- och mineralindustrin genererar. I dag är järnvägskapaciteten i många fall en högst begränsande faktor för branschens fortsatta utveckling. AP-fonds-systemet bör bl.a. användas till samhällsnyttiga infrastrukturinvesteringar som stärker Sveriges produktionskapacitet. Därför bör en parlamentarisk utredning tillsättas i syfte att ändra kriterierna för AP-fondernas placeringar så att samhällsekonomiska, etiska och miljömässiga hänsynstaganden betonas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Effektiviteten i tillståndsprocesser bör ses över och förbättras. Samhällets krav måste vara tydliga, rättssäkra och förutsägbara. Ingen tjänar på att prövningar blir liggande i många år på grund av resursbrist. En förstärkning av SGU:s resurser behövs för att snabba upp tillståndsprocessen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vi behöver tydliga lagar som skyddar människor och natur mot rovdrift och exploatering. Ökade miljökrav ställs runt om i världen. Att ligga i framkant på miljöområdet kommer att vara en konkurrensfördel för enskilda företag. Det är viktigt både ur ett globalt och nationellt perspektiv att vi har myndigheter som är effektiva och agerar rättssäkert gentemot företagens olika ärenden. Myndigheter bör också samarbeta så att inte ett enskilt företag måste ge samma uppgifter till olika myndigheter. Därför bör en centralisering av handläggningen av gruvärenden till en förstärkt mark- och miljödomstol ske. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

All verksamhet inom gruv- och mineralindustrin ska ske med största möjliga miljöhänsyn. Mot denna bakgrund bör uranbrytning förbjudas i Sverige. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Gruv- och mineralnäringen är globala branscher. Här kan svenska kunskaper komma till nytta. Vi behöver främja en socialt, miljömässigt och ekonomiskt hållbar utveckling genom att stödja miljövänlig utveckling av gruv- och mineralnäring i utvecklingsländer och Barentsregionen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 30 september 2013

Kent Persson (V)

Torbjörn Björlund (V)

Siv Holma (V)

Jens Holm (V)

Hans Linde (V)